

מסורת הש"ס

(א) וְגַם רָאִשׁוֹ אָמַר רַבִּי לֹמֶד
(ב) וְגַם רִיף וְרָאִשׁוֹ ר'
 לֵי דִּן תַּחֲמֹל וְר' חֲמֹל כִּי
 מִנְיָאָן (ג) וְיִתְקַנּוּ שֶׁהֵרֶם
 אֶלֶף לֵי אֶל הַהוּמָר יֵי דִּן
 הַהוּמָר פְּלִיגָה דִּבְרֵי (ד) וְמִנְיָאָה
 נַעֲ. (ה) וְחֻסְפָּה פִּי"ה
 וְגַם (ו) לִיחָא כִּרְכּ אֶלְפִּסִּי וְגַם
 כִּרְכּוֹשׁ עִ"שׁ. (ז) פִּי"ה
 (ח) עִ"י מְדוּשִׁי אֲנֻחֹת
 (ט) דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ דִּבְרֵי אֶל אֶרֶץ
 (י) עִ"ב. (כ) כֵּל וְהַתְּחַל
 נִמְדָּה רִבֵּה רִבֵּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 הַבִּיט הַמְּבֹרָךְ עַד יְרוּשָׁלַם

הגהות הב"ח

(א) נמי' עלוב ושמיני עלוב
יכול ושמיני יכול דק
ורשע מי' ומחזיר מרשע לנעלו.
(ב) חמקן יביט מי' ולא רזי
ליפטר כחמקן: (ג) דמי' מי'
גלוי מי' רדיה גלוימי מי'
בד"ה: (ד) ר"ה חד אמר הכ
שלא מומנו הורא לישראל
ותרה שנאמר מי' מינין:
(ה) תיב' דנאמי הכ' מי' הכ' ה'
יבאליה וה"פ מתחלה היה
נקרא כך שלם דחמיני ומלך
צדק מלך שלם ואח"כ נקרא
ירושלמי:

גליון השי"ס

נמרא כר' שיבקסו עלי
רחמים. עין סוטה דף ל
ע"כ תוס' ד"ה אבות:

מוסף רש"י

נשא לבבנו אל כפים. נשא
לגבנו באמת להקב"ה כאדם
הרוחק בנקיון כפיו שמשליך
מידיו כל טינוף (איכה ג' חא).

רבינו גרשום

[illegible]

(א) נראה דמסר כאן איזה קצוות ואולי צ"ל דירושלים נקראת על שם אברהם וצ"י ועי' בחוס' כאן ד"ה סר.

סדר תעניות כיצד פרק שני תענית

למחזיקים מאחרים. דאזא עגמת נפש טפי ומשום חשיבותה
למחזיקים מאחרים אבל שאר בני אדם דלא חשיבי לא מחזיקי
בנתינת אחרים וסגי להו בנתינת עצמן: **פאר סתם אפר.** ש"מ
במקום חפזין לכזיב זהו (יחזקאל כד) פארך כזוש עליו ואמרין

[illegible]

הַחֶסֶד. אומר וְזוֹ הוּא הַחֶסֶד: אִם שָׁל
זוֹרֵה. כַּעַל קוֹמָה שִׁשְׁמֵנו וְיִקְבְּלוּ
וְדִבְרוּ הַחֲמִירָן חַי הַחֶסֶד: מִמָּה
אֲמֹר. אֲנִשׁ יָמֵה דְכַחֲבִי בְּחֻמָּה
נִתְשַׁמַּע בְּכַח וְיִזְלִית דִּין: שׁוּמִי נִדְחָה
מִי. הוּא אֹמֵר לִרְיִק מִמֶּנִּי רַשָּׁע:
אֵין אֲתָה מַרְחֵם כּו'. כְּלוּמָר
שֶׁכֶּסֶס אֲתָה אֹמֵר לִרְחֵם עַל אֵלֹ
דְּכַחֲבִי (וְהֵחֶסֶד קָמָה) וְרַחֲמֵנוּ עַל כָּל
נַעֲשִׂינוּ מִן: מַרְחֵם עֲלֵינוּ: מִיֶּשׁ.
קוֹרֵה: בִּירָה. מִנְדֵּס: שִׁשׁ בִּידוֹ עֲבִירָה.
וְאִינוּ מִזֹּרֵב כּו'. לְשֵׁלֵם אֵל הַזֶּה
לְמַעַן הוּא דוֹמֵה וְכו': נִשָּׂא לִבְנֵנו אֶל
נַפְשִׁים. עַם הַנַּפְשִׁים לִרְיִק לִישָׁא הַלֵּךְ
נִתְשַׁמַּע כְּלוּמָר שִׁיחֻזֵּנוּ מִקְלָקוּלוֹ:
מִתְּפֹלֶה וְאֵין לוֹ. יֵשׁ לוֹ טַעֲמֵל וְאֵין לוֹ
נִתְפַּחֵם לְהַפְרֵמֵם שֶׁלֵּנוּ דּוּלַף עֲלֵינוּ וְהוּא
לִרְיִק לְקָרוֹת מִקְרִיבוֹת לָבוֹ עֲלֵיהֶן:
יֵשׁ לוֹ יַעֲשֶׂה. שְׁמַתְרִין יִתֵּר
בְּחַתְּפֹתָה הַגְּשָׁמִים: וּפְרָקוּ יִתֵּר
מִפְרָסֵם לְקַמְּוֹ: וְשֶׁלֵּם בְּרַךְ. עֲשִׂי:
וּמִפְרָסֵם לֵעַם. נוֹחַ לִבְרִית וּמִסְמִינִן
לְחַתְּפֹתָהוּ: נַעֲשִׂיָה. בְּסוּמִי קָלָה
מִתְּפֹחֵם הַלֵּךְ: וְהֵינִי לְקָרוֹת כּו'. שִׁיחֻזֵּנוּ
הַפְּסוּקִים שֶׁל חַתְּפָה מְדוּרִים כְּפִי:
 הֵינִי

ותו ריכם, שאין לו עושר, שפל בדרך, עניו, ויש לו נעימה, שיודע לבסס קולו.

פז.

במקום תפילין. פירוש לתת האפר במקום הפהר דאילו התפילין נקדלו פהר כדכתיב לשם לאבילי ציון לתת להם פהר וגו' **איכא** בנייהור דגלו מבי בנישחא לבי בנישחא. פירוש ד"ד משום גלות איכא ולמי משום פרהסיא דאילו דהא לבי בנישחא הו' כמו בנישחא:

אפר מקלה. פירוש אותו אפר
הוא מדבר השורק עננות
אדם כדי לזכור עקדת יצחק דלחמלא
שלא היה בל אלא כי ליזמר שיהיה
לעין כאשר כמו כן מהי עפר
קטם והיינו פירוש איכא בינייהו
עפר חסם:

לקיש אמר גלינו
מאי בינייהו איכא
שתא לבי כנישתא
בה לרחובת של עיר

לומר כל צננו היה
למה מתכסין בשקים
לומר הרי אנו חשובין
למה מקלה על גבי תיבה
י כלומר: עמם אנכי
בכל צרתם לו צר
היה חיונא להו לרבנן
גבי תיבה מודעו
ותנין אפר בראש כל
לוי סבר מאו ור'
אנו חשובין לפניך
שזכור לנו אפרו של
א בנייהו עפר סתם
ברות פלגי בה ר'
חד אמר דהרי אנו
ד אמר כדי שביקשו
מאי בנייהו איכא
יהר' המוריה פלגי
חנינא חד אמר הר
שראל וחד אמר הר
וחד כוכבים: והן
המנוניו ד"ה הן

או אומר חכם ואם לאו אומר אדם של צורה אטו וכן
לאו חכם הוא אמר אבי' הכי קאמר: 'אם י' ש' אדם
או חכם ואם לאו אומר חכם ואם לאו אומר אדם
שק' ותענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים
אנשי נגוה שלא נאמר בהם וירא האלהים את
אלא 'וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם
אדם והבהמה מאי הוו עבדי אסרא הבהמות לחוד
לפניו רבונו של עולם אם אין אתה מרחם עלינו אין
'ויקראו אל אלהים בחזקה מאי אמור אמרו לפניו
ב' ושאינו עלוב (ב) צדיק ורשע מי נדחה מפני מי
עיה ומן החכם אשר בכפיהם מאי ומן החכם אשר
אפילו גול מריש ובנאו בכירה מקעקע כל הברייה
בעליו אמר רב ארז רב אחבה 'י'אדם שיש בידו
בר' בה למא הוא דומה לאדם 'שתופס שרץ בידו שאפי'
עולם לו עלתה לו טבילה ורקו מידו כיון שטבל
למה לו טבילה שנאמר 'ומודה ועזוב ירוחם ואומר
אל אל בשמים: עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה
ו בתפלה אע"פ שיש שם וכן וחכם אין מורידין לפני
' (איזהו רגיל) ר' יהודה אומר מטופל ואין לו ויש לו
ם ופרקו נאה ושפל ברך ומרוצה לעם ויש לו נעימה
בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במדרש בהלכות
יכות כולן ויהבו ביה רבנן עינייהו בר' יצחק בר' אמי
היו

והוציא את המר אל מחוץ למחנה, שירעו הכל שתחשו על כן גדול. שש לבבניו אל כפיס א' ויצא שש עם ידיו קוהן כן קולו, ואחר אל א' בשמיים. שש קריבם כמסליל קו' וישלשלת כמסות ארז נאמר, וביניהם עם יקר שרמי' שהתללו וביקשו ש' ויחמלו וישא' אל בדרת אחוז סנך, וישבו (ש' מדרכי הרה"ק) ומדרבניהם (עירום) זו משהב. כל כחוב יביטנו מויה (הארז נא) במרם הקרבות כאמשי' וקרו לבככם אל גבויכם, אל קרעיתם לבככם מ' אחינו. כל ש' ותענית גבורים (גורמים) אלא תשובה ומעשים טובים גורמים, שלא נאמר אלא תשובה המרש' לבטליו. וכן נאמר אדם שיש בירו ביהמה ומחזר אחר חורב ודמה של א' ש' עם ה' (תנ"ך). עמוד המורה מורידו על תהיה קול ורצל. וכן אפי' שש אשכנז א' ש' עם ה' ש' של א' מורה על ש' על נעימה וקולו ערב וכי' לקרות כחורב ונבואים וכחכום ול' ש' רבני מוריהם על יחזקאל ב' אמי'.

עין משפט
נר מצוה

יד א מ"י פ"ד תלכות
 תעניות הלכה א טושיע
 א"ת סימן תקטע סעיף א:
 ב"ז ב מ"י שם הלכה יח
 טושיע שם ס"ג:
 ב"ז ג מ"י שם הלכה ד
 טושיע שם ס"ה:
 יד ד מ"י פ"ב תה"ל תשובה
 הלכה ג:
 יח ה מ"י פ"ד תה"ל תעניות
 הלכה ג (ד) טושיע א"ת
 סימן תקטע סעיף א וסימן
 נג סעיף ז:

תורה אור השלם

1. לָשׁוּב לְאֵלֵינוּ עֵתָּה
 לָמַס אֶת הָאָרֶץ אֲפֶר עָפָר
 לָמַס חֶתֶת אֶת כָּל מַעֲשֵׂה
 וְהִלַּחַת רוּחַ הָרָקָה
 לָמַס אֶת אֵלֵינוּ הַחֲהָרָא
 מִעַתָּה יְיָ הַחֲהָרָא
 שְׁעִירָא כֹּה נ
 2. יִקְרָאנוּ וְאִנְעֵנוּ עֲשׂו
 אֲנִי בִקְרָא הַחֲהָרָא
 אֲבֹרְדָא: הַחֲהָרָא עֲשׂו
 כָּל צִרְתֵּנוּ לֹא צִר
 וְשִׁלְמָן מְנִי הַחֲהָרָא
 בְּאִתְּנוּ וְהִלַּחַת עֲשׂו
 אֲנִי וְנִשְׁלֵם וְיִשְׁלֵם
 יְיָ עֲשׂו: שְׁעִירָא כֹּה נ
 3. וְהִלַּחַת שְׁלֵמָה לְכֹהֵן אֶת
 בִּי: יְיָ בִּירְשִׁלָם בְּרַח
 הַחֲהָרָא אֲשֶׁר רָחַק לְיָדֵינוּ
 אֲבִידוּ אֶת אֶרֶץ מִקְדָּשׁ
 צִדְקָא בְּנִין אֶת הַחֲהָרָא
 דְּבִרְיָא כֹּה נ
 4. וְרָא אֶת הַחֲהָרָא אֶת
 מַעֲשֵׂהֵינוּ אֶת שְׁבוּ מִדְּרָכֵינוּ
 לָמַס וְהִלַּחַת הַחֲהָרָא עֲשׂו
 רָקִיעָא אֶת דְּבִרְיָא לְעֹשׂוֹת
 לָמַס אֶת רָקִיעָא: יְיָ כֹּה נ
 5. וְהִלַּחַת שְׁלֵמָה לְכֹהֵן אֶת
 וְהִבְהִיטָה וְהִלַּחַת אֶת
 אֶתְּנוּ מִתְּחִילָה וְשִׁבְּנוּ אֶת
 מִדְּרָכֵינוּ בְּחִלְתֵּנוּ אֶת הַחֲהָרָא
 אֶת כַּפְּסִיָּה: יְיָ כֹּה נ
 6. מְנַשֵּׁה שְׁעִינָה לְאֵל צִלְחָל
 וְשׁוּדָר עֲשׂוֹת יְיָ: מְנַשֵּׁה כֹּה נ
 7. נִשָּׂא לְקַבְּלָנוּ אֶת כַּפֵּינוּ
 אֶל אֶת כַּפְּסִיָּה: אִיכָּה כֹּה נ

רבינו חננאל

והבאם מחית לית לאמר זה
היה ענין חסדו, כמקום חתירתו,
שנאמר: חתל חסדו מאר חתית,
ויוצאן להרובות, כדי להזהר
לפני הצורך, להלך כדורם
בנקט עצמו וכלא ארעא [נעשה]
דקיש ארעא כמפסחא. ורש"י
לוקח ארעא כמפסחא לזולת,
כי הולות מפתח ע"ה, ולזה
מצינאן את התיבה הנחשת
לזולת, ויורשנן כן לזולת ענינו
הוא: חסדו [חלול] חסדו, חתא
ע"ה גבי התיבה מוסר ששאר
כח צורח לו, וזולת
מחסכס בעיקרם, לומר כי
ששאר נכסיהם. וזה אחר
נחנא ארעא, לומר חסדו
לא כארעא, [ויוצא] ארעא ידכור
זכות אפרו של חסדו, ופסחים
שיוצאן לבית הקברות.
לומר להויר לא כחמיו, וזה
לומר: יבקשנו מתי עלט
ארעא. אמר ה' המית, וזה
שאר מתי הוראם לישראל,
וזה ארעא שיעא מתי חתונ
לאומות [ישראל]. וחתונ
כארעא ישא, וזה
ורבנן דאמר חסדו חסדא
הנחלתה בקבורה, כל שראו
שנאמר, חתל חסדו חתית
הנחלתה, חסדו חתית
ששאר חסדו חתית,
וזה חסדו חתית

ולבשמים. נשוא לבבנו לכך
נזירה, תפילה צדקה חשובה,
תפילה, ויבקשו מני זו צדקה,
מן, ואני אשמע (ה'ן) השמים.
שובה אינכם קורעים בגריכם
ויניחו וירא אלהים את שקם
כידו שרץ שאפילו הוא טובל
נחם אין מורידן לפני התיבה
בזב במדרש בתלמוד בהלכות